

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Візнюк І. М., Тихолаз С. І., Долинний С. С., Киливник В. В. Культурна ідентичність та ментальне здоров'я щодо психопедагогічної ролі сучасних лінгвістів. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. №22. С. 1-18. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17112796>
2. Карамішева І. Д. Контрастивна граматики англійської та української мов: Навч. Посібник. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2008. 300 с.
3. Конспект лекцій з дисципліни «Порівняльна граматики англійської та української мов» для студентів III курсу денної та IV курсу заочної форм навчання напрям 020303 «Філологія» / Укл. ст. викладач В. І. Беляков. Дніпродзержинськ. ДДТУ, 2012. 52 с.
4. Покорна Л. Інтерферуючий вплив української мови під час навчання структури англійського речення. *Науковий вісник Херсонського державного ун-ту. Сер. Лінгвістика*. 2014. Вип. XXI. С. 89-92.
5. Чумак О. Г., Чумак В. В. Українська мова як іноземна. Частина I : Основи фонетики, граматики, інтонації, словотвору : Навч. посібник. К. : Вид.центр КНЛУ, 2005. 238 с.

REFERENCES

1. Bielakov, V. I. (2012). Konspekt lektsii z dystsypliny "Porivnialna gramatyka anhliiskoi ta ukrainiskoi mov" dlia studentiv III kursu dennoi ta IV kursu zaochnoi form navchannia napriamu 020303 "Filolohiia" [Lecture notes on the discipline "Comparative grammar of English and Ukrainian" for full-time and part-time philology students]. Dniprodzerzhynsk: DDTU. [in Ukrainian]
2. Chumak, O. H., Chumak, V. V. (2005). Ukrainiska mova yak inozemna. Chastyna I: Osnovy fonetyky, gramatyky, intonatsii, slovotvoru [Ukrainian as a foreign language. Part I: Basics of phonetics, grammar, intonation, word formation]: Navch. posibnyk. K. : Vyd. tsentr KNLU. 238. [in Ukrainian]

3. Karamysheva, I. D. (2008). Kontrastyvna gramatyka anhliiskoi ta ukrainiskoi mov: navchalnyi posibnyk [Contrastive grammar of English and Ukrainian: Textbook]. Lviv: Vydavnytstvo Natsionalnoho Universytetu "Lvivska Politekhnikha". [in Ukrainian]
4. Pokorna, L. (2014). Interferuiuchy vplyv ukrainiskoi movy pid chas navchannia strukturi anhliiskoho rechennia [Interfering influence of Ukrainian language in learning English sentence structure]. Naukovyi Visnyk Khersonskoho Derzhavnoho Universytetu. Serii: Lnhvistyka. (21). 89–92. [in Ukrainian]
5. Vizniuk, I. M., Tykholaz, S. I., Dolynnyi, S. S., Kylyvnyk, V. V. (2025). Kulturna identychnist ta mentalne zdorovia shchodo psykhopedahohichnoi roli suchasnykh lnhvistiv [Cultural identity and mental health in relation to the psychopedagogical role of modern linguists]. Pedahohichna Akademiia: naukovyi zapysky. (22). DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17112796> [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КИЛИВНИК Вікторія – кандидат педагогічних наук, старший викладач Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж».

Наукові інтереси: дослідження граматичних категорій сучасної англійської мови, їхньої структури, функціонального призначення та тенденцій розвитку.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KYLYVNYK Viktoriia – Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer at the Municipal Institution of Higher Education «Vinnytsia Humanitarian and Pedagogical College».

Scientific interests: research into the grammatical categories of modern English, their structure, functional purpose, and development trends.

Стаття надійшла до редакції 23.08.2025 р.

Стаття прийнята до друку 31.08.2025 р.

УДК 378:[008:78]-043.83:782.1/7:373-052(045)

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-220-428-434

ФЕДОРЕЦЬ Микола –

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри музичного мистецтва і хореографії державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6243-4208>
e-mail: nickfed149@gmail.com

ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ШКОЛЯРІВ ШЛЯХОМ ЗАЛУЧЕННЯ ЇХ ДО ОПЕРНОЇ МУЗИКИ

У статті обґрунтовано актуальність проблеми модернізації загальної музичної освіти, зокрема формуванням музичної культури сучасних школярів в умовах постінформаційного суспільства шляхом залучення їх до оперної музики. Методологічною основою дослідження обрано аксіологічний, когнітивний, культурологічний (наскрізний) та результативний підходи.

Зазначено, що в нових соціокультурних умовах, завдяки інтернету, з'явився необмежений доступ дітей та підлітків до музичного матеріалу будь-яких жанрів і стилів, але не завжди задовільної якості. Дослідники вказують на масове захоплення молоддю низькопробними музичними творами комерційного призначення та на нездатність більшості учителів музичного мистецтва протистояти цьому. В результаті, останнім часом відбулося істотне зниження рівнів загальної культури, критичного мислення та музично-естетичного смаку учнів закладів ЗСО, що негативно позначається на їх музичній культурі.

У статті здійснено аналіз наукового дискурсу стосовно останніх досліджень і публікацій, пов'язаних з означеною темою. Розглянуто зміст ключових понять дослідження: музичної культури та оперної музики. Проаналізовано основні складові та рівні музичної культури. Представлено функції музичної культури. Підкреслено, що в наш час, музична культура є невід'ємною частиною життя як кожної людини, так й суспільства в цілому.

Обґрунтовано вибір саме оперної музики серед великої кількості різноманітних музичних жанрів та стилів. Зауважено, що найкращі оперні твори є справжнім скарбом світової культури, тому, що вони інтегрують в собі багато видів мистецтва та

мають величезний культурно-виховний потенціал, важливий як для формування музичної культури, так й для всебічного розвитку молоді.

В роботі розглянуто питання більш якісної підготовки майбутніх бакалаврів та магістрів музичного мистецтва, з урахуванням особливостей постінформаційного суспільства. Представлено висновки та перспективи подальших розвідок, а також рекомендації, адресовані учителям, дослідникам, працюючим в галузі загальної музичної освіти, та закладам мистецко-педагогічної освіти.

Ключові слова: музична культура, оперна музика, музичне мистецтво, загальна музична освіта, постінформаційне суспільство, школярі, заклад ЗСО, бакалаври, магістри.

FEDORETS Mykola –

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Teacher
of the Department of Musical Art and Choreography
The State Institution «South Ukrainian National Pedagogical
University named after K. D. Ushynsky»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6243-4208>
e-mail: nickfed149@gmail.com

DEVELOPING STUDENTS' MUSICAL CULTURE THROUGH THEIR ENGAGEMENT WITH OPERA

The article justifies the relevance of modernizing general music education, focusing on developing students' musical culture. This process is examined within the context of a post-information society and emphasizes the importance of engaging students with opera as a meaningful educational tool. The study is grounded in several methodological approaches: axiological, cognitive, cultural (as a cross-cutting element), and result-oriented.

In today's socio-cultural environment, the Internet provides children and adolescents with unlimited access to music from various genres and styles. However, the quality of this content is not always satisfactory. Researchers note a growing trend: young people are increasingly drawn to low-quality, commercially driven music. Simultaneously, many music teachers struggle to counteract this influence. As a result, there has been a noticeable decline in students' general cultural awareness, critical thinking, and musical-aesthetic taste. This, in turn, negatively affects their overall musical culture.

The article provides an overview of recent scholarly research and publications. It explores the key concepts of musical culture and opera, analyzing their main components and levels. Additionally, it outlines the primary functions of musical culture, underscoring its significance in individual and societal life.

The discussion also focuses on the selection of opera as the central genre. Among the many musical styles and forms available, opera is highlighted for its educational potential. The article argues that the finest operatic works are invaluable treasures of world culture. These works integrate multiple forms of artistic expression and possess significant cultural and developmental value. Opera not only contributes to the formation of musical culture but also supports the broader personal development of young people.

Furthermore, the article addresses the need for more effective training of future bachelor's and master's students in music. It considers the challenges and opportunities posed by the post-information society. Finally, it presents conclusions, outlines prospects for further research, and offers recommendations for teachers, researchers in general music education, and higher education institutions specializing in the arts and pedagogy.

Keywords: musical culture, opera, musical art, general music education, post-information society, students, general secondary education institutions, bachelor's degree, master's degree.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Розвиток постінформаційного суспільства зумовлює модернізацію систем освіти всіх рівнів, як ключову умову якісних перетворень у житті людей. Означені процеси у першу чергу стосуються загальної середньої освіти та пов'язані є необхідністю підвищення ефективності навчання, виховання та розвитку дітей та підлітків, здобуття ними духовності, складовою чого є музична культура. Тому формування музичної культури школярів засобами високоякісної музики, зокрема шляхом залучення їх до оперних творів, у наш час є пріоритетним завданням освітніх інститутів, широкої громадськості та сімейного виховання.

Ініціаторами та, одночасно, основними виконавцями щодо розв'язання означеної складної та масштабної проблеми повинні бути учителі музичного мистецтва, що викладають у закладах ЗСО навчальні дисципліни «Музичне мистецтво» або «Мистецтво» та забезпечують продуктивну позаурочну музично-творчу роботи з учнями. У даному зв'язку, зауважимо, що численні дослідження українських та зарубіжних науковців, контент-аналіз публікацій в мас-медіа та висновки, здійснені в результаті педагогічних спостережень за роботою закладів ЗСО, бесід з учителями, учнями та їх батьками, констатують суттєве

зниження як загального культурного рівня, так і рівня музичної культури дітей та підлітків. Ситуація ускладнюється тим, що більшість вчителів музичного мистецтва не мають змоги «протистояти цьому феномену, тому що не отримали належної фахової підготовки ..., не мають відповідного музично-естетичного досвіду роботи зі сучасними підлітками» [2, с. 24-25]. У даному контексті гостро виникає питання щодо забезпечення мистецько-педагогічними факультетами відповідної підготовки нового покоління учителів спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво). Наше дослідження, присвячене розв'язанню проблеми формування музичної культури школярів шляхом залучення їх до оперної музики, пов'язано також з необхідністю унесення «відповідних удосконалень до стратегій, методів і технологій підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва» (Там само).

У роботах науковців (І. Барановської, Н. Батюк, Го Цзюнь, Н. Кебуладзе, М. Корнієнко, О. Любової, Сюй Сінчжоу, М. Федорця, Чень Ханля, Хань Хуйюнь та ін.) позначено, що формування у дітей та підлітків музичної культури є головною метою сучасної загальної музичної освіти. Оволодіння основами такої культури є «результатом дії багатьох факторів, найваж-

лівішими з котрих є своєчасне та якісне набуття школярами ... культурної (ключової) компетентності, ... міжпредметних (наскрізних) мистецьких компетентностей та предметних (музичних) компетентностей» [2, с. 26].

У даному зв'язку виникає питання стосовно того, що з урахуванням величезних можливостей щодо музично-естетичного виховання сучасних школярів засобами оперної музики, опитування, проведені в достатньо престижних закладах ЗСО такого великого міста, як Одеса, показують, що переважна більшість учнів майже нічого не знають про жанр опери, його особливості, та не можуть навіть згадати назви шедеврів світової оперної музики та їх авторів. У діючих програмах з музичного мистецтва, призначених для викладання в закладах ЗСО навчальних дисциплін «Музичне мистецтво» та «Мистецтво», тема «Опера» розглядається якби «між іншим», лише як один з музичних жанрів. Детальне знайомство школярів навіть зі скарбницею світової оперної класики практично відсутнє. У сучасному науковому дискурсі можна знайти лише поодинокі дослідження присвячені активному використанню оперної музики в процесі загальної музичної освіти. Тому актуальність означеної теми є очевидною й, на наш погляд, заслуговує більшої уваги з боку науково-педагогічної спільноти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичну основу статті зумовили філософські, культурологічні, соціально-педагогічні, психолого-педагогічні, мистецтвознавчі, музично-педагогічні праці, концепції та положення, прямо або опосередковано пов'язані з досліджуваною темою. Йдеться про праці М. Борішевського, І. Зязюна, М. Кагана, К. Кокса (С. Сох), Лінь Яня, О. Негребецької, А. Растрігіної, О. Ребрової, О. Ростовського, О. Рудницької, А. Сохора, Д. Уорнера (D. Warner), Л. Шамшиної, С. Шипа та ін. Серед робіт даних авторів виділяються праці присвячені явищам культури, духовної культури, естетичної культури, художньої культури та ін. Проблеми музичної культури, як складової духовної культури та різні аспекти її формування, вивчали багато учених, зокрема фахівців останніх десятиліть (Н. Батюк, О. Гайдамаки, Гао Цонжен, Ван Ангу, Дін Юнь, О. Калініченко, Н. Кебуладзе, А. Козир, Лю Цинган, Л. Масол, О. Олексюк, Е. Печерська, Г. Падалка, М. Федорець, Чжаоі Сяошень, О. Щолокова, Б. Яворський та ін.)

У роботах Т. Адорно, Ю. Бенкса (J. Banks), У. Гавера (W. Gaver), Го Цзюнь, Н. Кьон, Т. Койчевої, М. Крафта (M. Craft), Пань Сінюя, Сюй Сінчжоу, Сян Хаорана, У Іфана, Хань Ху-йюнь та інших, є цінний науковий матеріал, щодо змін в світовому соціокультурному середовищі, в музично-естетичному ландшафті, а також щодо впливу означених явищ на формування у школярів музичної культури. Роботи Л. Масол, О. Комаровської, Г. Сотської, О. Щолокової та інших присвячені стратегії інтегрального засвоєння мистецтв, зокрема, дослідженням, пов'язаним з полікультурними знаннями у процесі мистецького навчання. Праці І. Барановської, Ван Яцзюня, О. Вознесенської, Д. Кан (D. Kahn), С. Ковальової,

О. Кузнецової, І. Малашевської, Мен Сіанф, В. Петрушина, Л. Побережної, Цзяо Ін та інших, висвітлюють питання якісної підготовки майбутніх бакалаврів та магістрів музичного мистецтва, зокрема, щодо оволодіння ними інтегральними, загальними та спеціальними (фаховими) компетентностями, ознайомлення з різноманітні аспектами (філософським, культурологічним, психолого-педагогічним, методико-технологічним, психо-екологічним, валеологічним тощо) наступної професійної діяльності, а також з напрямками спеціальної (фахової) підготовки (мистецтвознавчим, музично-педагогічним, культурно-просвітницьким, музично-виконавським, диригентським, вокально-хоровим, музично-хореографічним тощо). У роботах Бай Біня, Н. Батюк, Ван Цзябіня, Н. Кьон, Лі Ює, Н. Мозгальової, О. Ростовського, Л. Степанової, Сян Хаорана та інших, особлива увага приділено розвитку образного мислення та музичних здібностей школярів, набуттю ними критичного мислення й музично-естетичного смаку, зокрема в процесі залучення до національних та всесвітньовідомих шедеврів класичної та оперної музики.

Мета статті: розробка та наукове обґрунтування рекомендацій щодо формування музичної культури сучасних школярів шляхом залучення їх до оперної музики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглянемо детальніше головні поняття дослідження: поняття *музичної культури та оперної музики*.

Явище музичної культури охарактеризовано ученими як складне та багатогранне. Воно охоплює багато аспектів, пов'язаних з музикою в житті суспільства та окремої людини. Мати музичну культуру – це не просто вміння грати на музичному інструменті чи співати. Це засвоєння набагато ширшого кола цінностей, культурних традицій, певних компетентностей, знань, умінь, які формуються і передаються з покоління в покоління. До національної музичної культури учені відносять усі надбання в галузі музики, як виду мистецтва, що пов'язані з суспільною свідомістю етнічної спільноти та окремих особистостей «на теренах України та поза її межами (в діаспорі)» [5, с. 199].

Аналізуючи складові музичної культури особистості, можна виділити:

- знання, що ведуть до глибокого розуміння музичної мови, історії музики, різних музичних жанрів та стилів, творчості видатних національних та всесвітньовідомих композиторів і виконавців;
- вміння сприймати, аналізувати та оцінювати музичні твори, а також уміння виконувати інструментальну та/чи вокальну музику;
- особисте ціннісне ставлення до музики, розуміння її ролі та значення в житті людини та суспільства, набуття власного музично-естетичного смаку;
- розуміння та підтримання музичних традицій, зокрема, передачі музичних знань, умінь та цінностей від покоління до покоління, збе-

реження національної та світової музичної спадщини.

Можна також виділити деякі рівні музичної культури. На наш погляд, це:

- особистісно-індивідуальний рівень, який обумовлено музичними вподобанням, знання, смаками та досвідом кожної людини;
- соціально-національний рівень, пов'язано з музичними традиціями та звичаями певної культурної спільноти, регіону, всього народу, країни;
- конкретно-історичний рівень – розвиток музики в певні часі, зміна музичних стилів і жанрів, музична мода, вплив музики на суспільство.

До функцій музичного мистецтва, що лежать в основі музичної культури особистості, можна віднести наступні:

- комунікативну функцію: музика є універсальною мовою людства, зрозумілою для будь-якою освіченою людини; вона допомагає людям спілкуватися, виражати свої емоції та почуття;
- естетичну функцію: музика доставляє естетичну насолоду, розвиває почуття прекрасного в людини;
- виховну функцію: музика сприяє формуванню особистості, її всебічному розвитку та соціалізації; розвиває почуття гармонії та краси;
- соціально-культурну функцію: музика об'єднує людей, створює атмосферу спільності та єдності, підтримує та надихає людину.

Означені та інші функції достатньо добре досліджені. Так, аналізуючи комунікативну функцію музичного мистецтва, О. Злотник, зауважує, що «мова музичного мистецтва виступає універсальним комунікаційним інструментом культурного простору» [4, с. 3]. Музична мова розглядається у вигляді засобу «спілкування, пізнання, національної самоідентифікації, збереження та передачі досвіду і традицій музичної культури народу» (Там само). Означена мова є сукупністю засобів музичної виразності, вона «занурена у поле семіосфери – простору, що є необхідною передумовою музичної комунікації та обумовлений всією соціокультурною системою суспільства» (Там само).

Підкреслимо, що музична культура – це невід'ємна частина життя суспільства та кожної людини. Вона збагачує наше духовне життя, робить нас більш чутливими та емоційними. Розвиваючи свою музичну культуру, людина відкриває для себе нові горизонти і пізнає світ в усій його розмаїтості.

Необхідно також пояснення, чому у дослідженні обрано саме оперну музику? Адже в постінформаційного суспільства існують десятки різноманітних музичних жанрів та стилів.

Оперна музика, яка на думку видатних діячів науки та культури різних часів і країн світу, – це справжній скарб світової культури, який має величезний потенціал для культурного виховання та всебічного розвитку сучасної молоді, зокрема учнів закладів ЗСО.

На відміну від багатьох інших музичних жанрів, опера – це синтез мистецтв. Вона поєднує в

собі музику вокальну, ансамблеву, хорову та інструментальну, різноманітні літературні жанри, сценічно-театральне мистецтво та сценографію, хореографічні номери, образотворче мистецтво та дизайн в різних формах, наприклад, мистецтво костюма тощо.

Оперну виставу відрізняють емоційність та глибина художніх образів. Оперні арії, ансамблі, хори, інструментально-оркестрові номери тонко передають найширший спектр людських емоцій – від любові й радості до трагедії і відчаю. Це сприяє розвитку в слухачеві емоційності та емпатії, допомагає краще зрозуміти себе та інших людей, досягнути вічні загальнолюдські цінності, навчитися розрізняти прекрасне та потворне а навколишньому середовищі.

Опера має свій культурно-історичний контекст, тому, що вона віддзеркалює певну історичну епоху, відображену в мові, сюжеті, театральній дії, літературному тексті, костюмах тощо. Це сприяє розумінню учнями культурної картини світу, розширенню кругозору, набуттю певних знань, умінь сприймати складну музично-театральну мову та засоби художньої виразності.

Залучення школярів до оперної музики розвиває їхні уяву та фантазію. Сприймаючи музику опери, учні можуть уявляти собі яскраві художні образи, відчувати атмосферу різних епох і країн. Це стимулює розвиток творчого мислення, дозволяє зануритися у багатогранний захоплюючий світ художньої культури, розвивати різноманітні мистецько-творчі здібності.

Отже, аналізуючи оперну музику, як засіб формування музичної культури сучасних школярів, необхідно зауважити, що завдяки багатогранному, комплексному та потужному впливу на розум та емоції юної людини, вона сприяє «усвідомленню цінності культурного розмаїття, закарбовані у художніх текстах світоглядних та духовних орієнтирів людства» [2, с. 7], а також формуванню загальної культури та духовності дітей та підлітків. В умовах постінформаційного суспільства використання оперної музики в процесі загальної музичної освіти, на наш погляд, має стати одним з найпотужніших мистецько-педагогічних інструментів, як для формування означеної культури, так й для всебічного розвитку особистості учнів.

У даному контексті, логіка орієнтує нас на ще одне важливе питання, що стосується підготовки майбутніх бакалаврів та магістрів спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) до формування музичної культури школярів засобами оперної музики.

Зрозуміло, щоб майбутні бакалаври та магістри дійсно стали для сучасних школярів провідниками в світ високого мистецтва, зокрема мистецтва опери, та були б спроможними якісно здійснити формування музичної культури, вони самі мають бути носіями цієї культури, та, як мінімум, бути просунутими знавцями даного жанру, а також активними відвідувачами оперних прем'єр та найбільш цікавих постановок оперної класики. Але спостереження, проведені в Одеському національному академічному театрі опери та

балету – найстарішому в Україні, та одному з найкращих у Європі, показують, що більшість учителів-практиків музичного мистецтва, працюючих в закладах ЗСО міста, мало відвідують його вистави. Опитування здобувачів з факультету музичного та хореографічного освіти Університету Ушинського показали, що музично-драматичні вистави театру систематично відвідують лише невелика кількість студентів означеної спеціальності, що співробітники відповідних кафедр мало співпрацюють з театром та недостатньо орієнтують здобувачів на відвідування його вистав та інших концертних і музично-театральних установ міста. Але науковці (Го Цзюнь, Ван Цзябінь, Лін Янь, М. Федорець та ін.) нагадують про велику користь тісної співпраці відповідних факультетів з означеними установами.

На наш погляд, підготовленість майбутніх бакалаврів та магістрів до формування музичної культури школярів слід враховувати за умов сформованості певного комплексу якостей. Йдеться про: відповідний світогляд; розуміння культурної картини світу; професійну свідомість та достатню вмотивованість до роботи в закладі ЗСО; наявність певних цінностей та ідеалів стосовно творчої діяльності, зокрема, музично-педагогічної, художньо-виконавської та культурно-просвітницької; позитивне професійне мислення та відповідні фахові погляди на процес музичної освіти; гарне знання оперного мистецтва, зокрема найкращих творів національної та загальносвітової оперної музики, а також художніх образів, закарбованих у даних творах; вільне володіння певними інноваційними педагогічними технологіями, необхідними для продуктивної роботи з сучасними дітьми та підлітками; лідерські якості тощо. Також важливим є уміння «дослідницької роботи, навички педагогічної толерантності, взаємодії та недиригентного спілкування зі школярами, учителями-колегами, батьками учнів» [2, с. 57]; уміння моделювання, планування та оптимальної організації професійної діяльності в закладах ЗСО тощо.

Спостереження та аналіз, здійснені в перебігу даного дослідження доводять, що набуття школярами в умовах постінформаційного суспільства відповідних компетентностей, знань та умінь, як основи музичної культури, можливо лише за допомогою «інноваційних мистецьких технологій, зокрема ... комп'ютерних, мультимедійних, аудіовізуальних технологій тощо» (Там само). Оволодіння цими технологіями здобувачами окресленої спеціальності, та вміль їх застосування в процесі загальної музичної освіти, дозволяє навчити школярів розуміти музичну мову, засоби художньої виразності, художні образи, зокрема, в таких складних творах як опери, а також дати учням можливість адекватно й критично сприймати сучасне музичне середовище, як реальне, так і віртуальне.

З урахуванням досвіду подібних досліджень, представлених ученими в науковому дискурсі, у якості методологічної основи дослідження застосовано сукупність взаємообумовлених наукових підходів: *аксіологічного, когнітивного, культурологічного*

логічного (наскрізного) та результативного. Розглянемо означені вибір детальніше.

Застосування аксіологічного підходу в освітньо-наукових дослідженнях доцільно з метою аналізу багатьох аспектів, пов'язаних з ученням про цінності, з сутністю «провідних педагогічних ідей; значимістю теорій і концепцій у різні історичні періоди у сфері педагогічної освіти, з точки зору їхньої відповідності чи невідповідності потребам особистості» [3, с. 71-72]. Розгляд категорії культури з позиції аксіологічного підходу, надає можливість визначити її «системою базових цінностей суспільства, що знаходиться на певній стадії свого історичного розвитку, а також сукупністю здійснюваних у суспільно-історичному житті об'єктивних цінностей» (Там само).

Когнітивний підхід допомагає опануванню майбутніми учителями сукупності «пізнавальних розумових конструктів, що забезпечують адекватне сприймання, відображення, осмислення інформації» [9, с. 85]. У галузі мистецько-педагогічної освіти цей підхід сприяє оволодінню здобувачами відповідних знань, зокрема, щодо «методики викладання спеціальних дисциплін, інноваційних методів і технологій навчання» [6, с. 51].

Варто підкреслити значимість культурологічного (наскрізного) підходу в нашому дослідженні, який у науковому дискурсі визнано найбільш провідною та поширеною методологічною основою багатьох досліджень, що «стосуються соціального та психологічного буття, зокрема освітніх, мистецьких, музично-педагогічних, вокально-педагогічних» тощо [11, с. 91-92]. Зазначений підхід «включає комплекс ціннісних уявлень людини, регулює її індивідуальну та соціальну поведінку», а також може бути основою щодо вирішення пізнавальних та професійних завдань» [7, с. 86]. Н. Мозгальова підкреслює значимість культурологічного підходу, який орієнтує «на взаємодію з усталеними у суспільстві найбільш важливими культурними цінностями» [8]. Культурологічний підхід трактують також як комплекс методологічних прийомів, який сприяє здійсненню наукового аналізу «на основі системоутворювальних культурологічних понять, таких, як культура, культурні норми й цінності, уклад і спосіб життя, культурна діяльність тощо» [1, с. 11].

Розглядаючи реалізацію мети дослідження в площині результативного підходу, зауважимо, що у науковому дискурсі є порівняння понять ефекту (лат. *effectivus* – діяльний, творчий) та результату (лат. *resultatum* – те, що відскочило) як кінцевого наслідку дій. Поняття ефективності часто інтерпретується як результативність, та пов'язується зі зміною у стані певного об'єкта завдяки діям зовнішніх чи внутрішніх чинників. Учені вважають цей підхід одним з ключових, тому, що він охоплює «аспекти, які спрямовані на досягнення конкретних та значущих результатів у науковій діяльності» [13, с. 108].

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, видатні твори оперної музики є справжньою скарбницею світової та національної культури, яка має в своєму розпорядженні величезний художньо-виховний

потенціал, застосування якого дозволяє дітям та підліткам краще зрозуміти культуру свого народу, культуру інших народів, загально-культурну картину світу та сприяє здобуттю національної ідентичності та глобальної свідомості. Цей потенціал поки ще недостатньо використовується в процесі загальної середньої освіти України для виховання та соціалізації сучасних школярів. На наш погляд, він має бути повною мірою використано в процесі музично-естетичного виховання для досягнення головної мети цієї освіти: формування музичної культури школярів.

Наголосимо на факті, що у науковому дискурсі зараз є недостатньо досліджень з даної тематики, яка представляється в наш час актуальною та важливою для подальшого розвитку загальної середньої освіти України. У майбутньому, на факультеті музичної та хореографічної освіти Університету Ушинського планується підготовка та захист дисертаційних досліджень, зумовлених даною тематикою.

Представляємо певні *рекомендації* стосовно поступового вирішення проблеми формування музичної культури сучасних школярів шляхом залучення їх до оперної музики в умовах постінформаційного суспільства. Йдеться про необхідність забезпечити в процесі викладання навчальних дисциплін «Музичне мистецтво» та «Мистецтво» в закладах ЗСО, а також під час мистецько-педагогічної підготовки майбутніх бакалаврів та магістрів спеціальності 014 Середня освіта (музичне мистецтво), наступні *міри та заходи*:

- знайомити школярів, ураховуючи їхні вікові можливості, з шедеврами національного та всесвітнього оперного мистецтва, з історією створення відомих опер, з різними стилями оперної музики, з відомостями щодо творчих шляхів видатних композиторів, оперних виконавців та диригентів;
- вивчати з учнями лібрето та сюжети найкращими оперних творів з засвоєнням музично-театральної термінології, зокрема, використовуючи музично-сценічні ігри, мультимедіа, інтернет-додатки тощо, пов'язані з оперною тематикою;
- системно організовувати звичайні та віртуальні відвідування оперних вистав в українських та зарубіжних театрах опери та балету; знайомити учнів з репертуаром відомих музично-драматичних установ;
- широко застосовувати інноваційні мистецькі технології та відповідні комп'ютерні платформи для «створення учнями власних аранжувань або реміксів відомих оперних композицій, що допомагає їм експериментувати з цифровими звуками, створювати оригінальні версії відомих арій, ансамблів» [12, с. 113];
- всіляко сприяти підвищенню емоційно-художньої чутливості дітей та підлітків; розвивати у них креативне мислення, вчити розуміти музичну мову, допомагати накопичувати музичний та музично-естетичний досвід, набувати критичне мислення та гарний музичний смак; вчити не

тільки розуміти художні образи й ділитися з іншим власними враженнями та почуттями;

- забезпечити високоякісною відеоапаратурою навчальні кабінети музичного мистецтва в закладах ЗСО для систематичного ознайомлення учнів з концертами та виставами відомих музичних та музично-драматичних установ.
- системно проводити культурно-просвітницьку роботу з учителями інших навчальних дисциплін та батьками учнів стосовно важливості формування саме у шкільному віці основ музичної культури шляхом залучення дітей та підлітків до оперного мистецтва;
- включити в плани роботи мистецько-педагогічних навчальних закладів співпрацю з музичними театрами, систематичне відвідування оперних та балетних вистав, а також створення на відповідних факультетах студентських оперних студій з виконанням фрагментів відомих творів, постановкою оперних сцен тощо.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Гвоздів С. Культурологічний та системний підходи як методологічна основа дослідження феномена «культура безпечної життєдіяльності». *Народна освіта*. Київ. 2016. 2(29). С. 11. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4110
2. Го Цзюнь. Формування музичної культури школярів в Україні і Китаї (Тези). Культура, освіта, творчість: світові технології, авторські ідеї, традиції і новаторство. Збірн матер. II Міжнор. наук.-практ. конфер. Одеса. 2020. С. 65-70.
3. Жіганас Т. Аксіологічні чинники формування вокально-виконавської культури викладачів мистецьких дисциплін. *Збірн. матер. Всеукр. наук.-практ. Конференції «Сучасні проблеми виконавської підготовки викладачів мистецьких дисциплін»*. Херсон. 2016. С. 69-74.
4. Злотник О. Комунікативний простір музичного мистецтва України кінця XX – початку XXI століття. Спец. 26.00.01 – теорія та історія культури. Дис. на здоб. наук. ст. канд. мистецтвозн. (докт філос.). Нац. академія керів. *Кадрів культури і мистецтв*. Київ. 2019. URL: <https://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2289/Zlotnyk-disser.pdf?sequence=1#:~:text=>
5. Кутняк І., Околович І. Українська музична культура в мистецько-освітньому просторі XX – XXI ст. Мистецтвознавство. *Молодий учений*. 2019. 8 (72). С. 198-201. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-8-72-42>
6. Лімаренко В. Структурні компоненти методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю. *Музичне мистецтво в освітнологічному дискурсі*. Київ, 2020. № 5.
7. Лінь Янь. Формування готовності майбутнього вчителя музики до художньо-інтерпретаційної діяльності в процесі вокального навчання. Дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук за спец. 13.00.02 (теорія та методика музичного навчання). Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ. Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. Суми. 2021. URL: https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/10877/1/lin_yan_5d33f.pdf.
8. Мозгальова Н. Теоретико-методичні засади інструментально-виконавської підготовки вчителя музики. Вінниця: «Меркьюрі-Поділля». 2011.
9. Погребняк Д. Аналіз стану сформованості сценічно-виконавської культури вчителів музичного мистецтва в процесі художньої творчої діяльності. *Молодий вчений*. 2018. 6 (58). С. 84-87.
10. Растрюгіна А. М. Диригентсько-хорова підготовка майбутнього педагога-музиканта в контекст-

туальному полі педагогіки свободи: до постановки проблеми. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2022. 60. С. 299-306. URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/5122/4523>

11. Федорець М. О., Ван Цзябін. Формування музично-естетичної культури підлітків засобами оперної музики. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми. 2024. 1-2. С. 135-136. URL: <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/04/%D1%84%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%B5%D1%86%D1%8C.pdf>

12. Хань Хуйюнь. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до впровадження технологій мистецької інноватики. Дис. на здобуття наук. ступ. докт. філософії. Одеса : ПНПУ імені К. Д. Ушинського. 2024. 246 с.

REFERENCES

1. Hvozdiy, S. (2016). Kul'turolohichnyy ta systemnyy pidkhody yak metodolohichna osnova doslidzhennya fenomena «kul'tura bezpechnoyi zhyttyedyal'nosti» [Culturological and systemic approaches as a methodological basis for researching the phenomenon of "culture of safe life"]. *Narodna osvita*. Kyiv. 2 (29). S. 11. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4110 [in Ukrainian]

2. Ho, Tszyun'. (2020). Formuvannya muzychnoyi kul'tury shkolyariv v Ukraini i Kytayi (Tezy) [Formation of musical culture of schoolchildren in Ukraine and China (Theses)]. Kul'tura, osvita, tvorchist': svitovi tekhnolohiyi, avtors'ki ideyi, tradytsiyi i novatorstvo. Zbirn. mater. II Mizhnor. nauk.-prakt. konfer. Odesa. S. 65-70. [in Ukrainian]

3. Zhihanas, T. V. (2016). Aksiolohichni chynnyky formuvannya vokal'no-vykonavs'koyi kul'tury vykladachiv mystets'kykh dystsyplin [Axiological factors of the formation of vocal and performing culture of teachers of artistic disciplines]. *Zbirn. mater. Vseukr. nauk.-prakt. konferentsiyi «Suchasni problemy vykonavs'koyi pidhotovky vykladachiv mystets'kykh dystsyplin»*. Kherson. S. 69-74. [in Ukrainian]

4. Zlotnyk, O. (2019). Komunikatyvnyy prostir muzychnoho mystetstva Ukrayiny kintsya XX – pochatku XXI stolittya [Communicative space of Ukrainian musical art of the late 20th – early 21st centuries]. *Spets. 26.00.01 – teoriya ta istoriya kul'tury*. Dys. na zdob. nauk. st. kand. mystetstvozn. (dokt. filos.). Nats. akademiya keriv. kadrov kul'tury i mystetstv. Kyiv. URL: <https://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2289/Zlotnyk-disser.pdf?sequence=1#:~:text=> [in Ukrainian]

5. Kutnyak, I., Okolovych, I. (2019). Ukrayins'ka muzychna kul'tura v mystets'ko-osvitn'omu prostori KHKH – KHKHI st [Ukrainian musical culture in the artistic and educational space of the 20th – 21st centuries]. *Mystetstvoznavstvo*. *Molodyy uchenyy*. 8 (72). S. 198-201. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-8-72-42> [in Ukrainian]

6. Limarenko, V. I. (2020). Strukturni komponenty metodychnoyi kompetentnosti maybutn'oho kerivnyka vokal'noho ansamblu [Structural components of methodological competence of a future vocal ensemble leader]. *Muzychne mystetstvo v osvitolohichnomu dyskursi*. № 5. Universytet imeni B. Hrinchenka. Kyiv. [in Ukrainian]

7. Lin', Yan'. (2021). Formuvannya hotovnosti maybutn'oho vchytelya muzyky do khudozhn'o-interpretatsynoyi diyal'nosti v protsesi vokal'noho navchannya [Formation of the readiness of a future music teacher for artistic and interpretative activity in the process of

vocal training]. *Dys. na zdobuttya nauk. stup. kand. ped. nauk za spets. 13.00.02 (teoriya ta metodyka muzychnoho navchannya)*. *Natsional'nyy pedahohichnyy universytet imeni M. P. Drahomanova*. Kyiv. *Sums'kyy derzhavnyy pedahohichnyy universytet imeni A. S. Makarenka*. Sumy. URL: https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/10877/1/lin_yan_5d33f.pdf. [in Ukrainian]

8. Mozhal'ova, N. (2011). Teoretyko-metodychni zasady instrumental'no -vykonavs'koyi pidhotovky vchytelya muzyky [Theoretical and methodological principles of instrumental and performing training of a music teacher]. *Vinnytsya : «Merk'yuri-Podillya»*. [in Ukrainian]

9. Pohrebnyak, D. P. (2018). Analiz stanu sformovanosti stsenichno-vykonavs'koyi kul'tury vchyteliv muzychnoho mystetstva v protsesi khudozhn'oyi tvorchoyi diyal'nosti [Analysis of the state of formation of the stage and performing culture of music teachers in the process of artistic creative activity]. *Molodyy vchenyy*. 6 (58). S. 84-87. [in Ukrainian]

10. Rastryhina, A. M. (2022). Dyryhent's'ko-khorova pidhotovka maybutn'oho pedahoha-muzykanta v kontekstual'nomu poli pedahohiky svobody: do postanovky problemy [Conducting and choral training of a future teacher-musician in the contextual field of freedom pedagogy: to the formulation of the problem]. *Suchasni informatsiyi tekhnolohiyi ta innovatsiyi metodyky navchannya v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiya, teoriya, dosvid, problemy*. 60. S. 299-306. URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/5122/4523> [in Ukrainian]

11. Fedorets', M. O., Van, Tszyabin'. (2024). Formuvannya muzychno-estetychnoyi kul'tury pidlitkiv zasobamy opernoyi muzyky [Formation of musical and aesthetic culture of adolescents through opera music]. *Pedahohichni nauky: teoriya, istoriya, innovatsiyi tekhnolohiyi*. Sumy. 1-2. S. 135-136. URL: <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/04/%D1%84%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%B5%D1%86%D1%8C.pdf> [in Ukrainian]

12. Khan', Khuyyun' (2024). Pedahohichni umovy pidhotovky maybutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva do vprovadzhennya tekhnolohiy mystets'koyi innovatyky [Pedagogical conditions for training future music teachers to implement artistic innovation technologies]. *Dysert. na zdobuttya nauk. stup. dokt. filosofiyi*. Odesa : PNU imeni K. D. Ushyns'koho. 246 s. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ФЕДОРЕЦЬ Микола – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри музичного мистецтва і хореографії державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Наукові інтереси: формування музичної культури школярів шляхом залучення їх до оперної музики.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

FEDORETS Mykola – Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Teacher of the Department of Musical Art and Choreography The State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky».

Scientific interests: developing students' musical culture through their engagement with opera.

Стаття надійшла до редакції 23.08.2025 р.

Стаття прийнята до друку 31.08.2025 р.